

BUTLLETÍ

**de l'Associació d'Alumnes
Obrers de l'Escola Industrial
de Vilanova i Geltrú**

Publicació mensual

**Portaveu de
l'Associació**

JAUME VADELL

BICICLETES I MOTOCICLETES

B. S. A.

Accessoris per
a les mateixes

MAQUINES PER A COSIR

NAUMANN

Vendes a plaços llarguíssims
i al comptat

Unic representant en aquesta vila de

PNEUS PIRELLI

Dipòsit de cambres i cobertes

Es fan calats a màquina
a preus baratíssims

Representant
d'olis i grasses

PLAÇA RIEGO, 10 - VILANOVA I GELTRÚ

PERFECCIÓ ♦ RAPIDESA ♦ PREUS REDUITS

IMPREMTA ECONÒMICA

MAQUINÀRIA I TIPUS MODERNS

COL·LEGI, 8 I 10 : VILANOVA I GELTRÚ

URPI

SASTRE

**CARRER SANT GREGORI, 8
VILANOVA I GELTRÚ**

Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú

Portaveu de l'Associació

Publicació mensual

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ PER

ALS NO SOCIS :

Semestre . . . 1'75 Ptes.

Any 3'50 »

Número solt. 0'30 »

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ :

Ateneu de Vilanova

i Geltrú, carrer de

Sant Pere, núm. 40

Del contingut dels treballs
que es presentin per a la seva
publicació, en seran respon-
sables els seus autors.

CONFERÈNCIA D'EN JOSEP M.ª JUNOY

UNA mirada retrospectiva sobre el conjunt de conferències organitzades per l'Associació d'Alumnes Obrers, ens donarà idea de l'importància de la tasca cultural portada a cap per nostra entitat i de la valor enciclopèdica d'aquesta tasca instructiva, en la que hi han tingut completa representació les ciències pures i les aplicades, els estudis industrials, la música, les belles arts, etc. Però hi ha mancat la literatura.

Aquest buit ha estat esplèndidament curullat per la lectura que el distingit home de lletres, En Josep M.ª Junoy, donà d'una tria de quadros de la seva obra *El gris i el cadmi*, suara publicat, en el saló del Foment del Treball, galantment cedit a l'Associació, la nit del 23 del passat mes de març. Es de recomenar que, després de tan excel·lent apertura, segueixin les conferències d'aquest gènere fins ara negligit, ja en forma de lectures inèdites, ja de pàgines escollides de grans escriptors, acompanyades de comentaris, o sobre temes d'educació literària, que despertin, avivin i orientin l'afició al llibre, aquest bon remei tant pel braç fadigat del maneig de l'estre feixuc, com per a la ment ensopida per la monotonia d'un treball, com per l'ànima fuetjada pels contratemps de la vida.

Per a tothom, per a l'aficionat a les lletres i per al senzill obrer, fou l'*avant-goût* que del seu llibre ens oferí En Junoy, un motiu d'emoció i un plaer espiritual. Sensacions, emocions, suggestions per ell recollides amb la refinada sensibilitat corrent del seu viure divers i colorit, les presentà al cor i a la ment de l'auditori filtrades, purificades, estabilitzades per l'intel·ligència, sense que a través d'aquesta depuració haguessin perdut res de les seves frescor i gràcies pristines, aplegades en la garba elegant dels seus poemes en prosa, interessants per l'anècdota solament entrevista, emocionants per la seva emoció sabiament retinguda, fins riques en suggestions per les fugitives mostres d'un ideari, reveladores de l'alta condició de l'autor, personalitat ben definida per la ponderació

que en ella es troben les dots del pensador i les qualitats de l'artista. Contribueix esplèndidament a posar de relleu tots aquests mèrits de la seva obra, el tenir En Junoy un estil, un llenguatge polit i apte, de tonalitats vivents i riques, en el que els mots s'hi troben com escollits pel seu color i el seu perfum d'evocació, d'evocació dels records auditius, visuals, tàctils... de tot lo que pot contribuir a trametre el xoc de l'emoció primera; mots teixits en frases sempre d'una admirable eufonia.

Aquesta selecta del seu llibre *El gris i el cadmi* fou llegida magistralment pel seu autor, qui feu precedir la lectura d'unes paraules de delicada cordialitat per a Vilanova, salutació que, podriem dir, donà a la sessió que ressenyem un aspecte més i per cert molt escaient, el d'ésser com un reconeixement, firmat amb aplaudiments d'admiració i de simpatia, de la seva condició de *vilanoví*, refermada, allí, davant de tot Vilanova, tot Vilanova en qualitat, i precisament en aquell saló del «Círcol», testimoni de totes les grans virtuts nostres i de tots els nostres vergonyosos defectes, de les victòries i de les fallides que formen l'història contemporània de Vilanova.

El distingit advocat En Josep Sentías, del Consell Administratiu de l'Associació d'Alumnes Obrers, feu la presentació d'En Junoy, amb el següent parlatge, que fou rebut amb mostres d'aprovació pel nombrós auditori :

«Pocs lluitadors de l'esperit han assolit la qualificació que jo donaria a l'obra d'En Josep M.ª Junoy : Coratjosa ascensió per la Bellesa del món interior de cadascú. Talment com la Minerva clàssica irradiant serenitat altíssima, és com cal mostrar-vos l'obra d'aquest artista, que no ha defallit un moment per la nostra desitjada causa vers l'aristocràcia de l'esperit, on troben sojorn i estada apacible els nobles dalers de tota democràcia conscient i profitosa. Ascensió cultural, ascensió permanent, perfeccionament com a mètode i com a treball i com imperatiu de la voluntat col·lectiva. Hom diria que la pregona inquietud d'En Junoy, com si fos una mena de gràcia voluble; però enfondint aquesta consideració veiem que aquesta aparença és en realitat ben altrement : el seu assenyalat procedir és la santa virtut de la persistència, de la constant recerca acurada de la seva fina i subtil sensibilitat vers tot ço que es cotitza de bona llei dins els amplis furs de l'intel·lecte.

Josep M.ª Junoy no és sols un *dilettant* : fervorós de la tradició clàssica com a llegat que la Grècia immortal va deixar-nos a Catalunya, Junoy cada dia i a tothora ens predica les *clares normes capitalíssimes* per la consideració de la Bellesa, de l'Art i de la Natura, a les quals la ment es deu preferentment subordinar. Cal, però, no solament perfeccionar l'esperit de cadascú individual, *cal lluitar, cal riscar, cal triomfar*, ens diu, *cal ésser dignes del triomf*, ço que vol dir *un desig sentimental vers una il·lusió que ens agermani i ens ajunti col·lectivament*; i aleshores ens diu, com i de quina manera *en moments d'eixarreament materialista, o d'academisme decrepit és necessari un agitador revulsiu, com cal gratar la carn masella fins que sagni, com cal exasperar i trasbalsar i desplaçar violentment les idees i les imatges.*

Amb aquestes paraules soles compendreu la tacitura dinàmica del nostre conferenciant i altrement el seu treball per la *élite* i la selecció dels bons.

Vaig a enumerar-vos suscintament quelques de les obres d'En Josep M.ª Junoy, encara que no més siga com a homenatge al seu autor.

En el seu llibre castellà (1912) *Arte y Artistas*, es parla ja de *cubisme*, quan encara l'escola romania dins un nom incert; així, doncs, tenim que fou el primer de casa que s'ocupà de l'Escola. Haig de citar en lloc d'honor el *Cal·ligrama de Güinemer*, qual publicació va merèixer al seu autor l'entusiasta felicitació d'un apòstol del cubisme : Apolinaire; d'un apòstol del classicisme : Maurras, i d'un apòstol de la victòria : Clemenceau; i, finalment, l'obra d'exquisida sensibilitat, *Amour et paysage*, en francès i català, d'on són aquests dos pensaments bonics i escaients com gotes de rosada :

*Nit de lluna
estesa per la mar salada
escata de sirena.*

—
*en l'asfalt gris
un petit cor escarlata
rebotant.*

Com a enumeració dels seus treballs, falten mentar, com reflexe de la seva obra d'apostolat, *les conferències*, recollides en diversos llibres, com també de *Trossos i Poemes i Cal·ligrames*, de gran valor.

No vull afegir res més; tancaré repetint altres paraules seves, *que la Bellesa és una idea que es té de sentir*. Tot consisteix en trobar el punt dolç resultant d'un feliç alat contacte de la veritat subjectiva i les veritats objectives. D'aquest resultat, jo no dubto n'és una ofrena el tast del llibre *El gris i el cadmi*, que l'Associació d'Alumnes Obrers regracia d'ésser ella l'escollida de rebre'n les primícies, i el Foment del Treball d'ésser dins el seu saló de festes, el lloc de la celebració d'aquest acte, per la qual cosa joiosament ha obert de bat a bat les seves portes.»

A continuació honorem aquestes pàgines amb tres fragments del llibre *El gris i el cadmi*, que són altres tantes belles mostres de la darrera obra d'En Josep M.ª Junoy :

PELS BLATARS PAIRALS

Alp és un poblet situat al repeu del Puig d'Alp i del Padró dels Quatre Batlles, sota l'alterosa carena oscada del Puigmal.

Bona part del seu muntanyam apareix feréstegament ennegrit d'immenses bosquíries de pins i d'avets.

Alp és un poblet, com tots els de la Cerdanya, de cases ocre bru i gris de molsa, rústegues, amb uns finestrans molt menuts i amb uns portals molt baixos, ensostrades de lloses blavisses inclinades en forta pendent.

La plana d'Alp, que arrenca del poblet mateix, és tota rectangular de blatars i de pradells d'usèrda.

Fou, precisament, en aquest poble d'Alp, on els meus avis i besavis paterns nasqueren i treballaren, amb llurs gruixudes mans, el terròs avar; on destrelejaren llenya per a les llars inexhauribles de l'hivern inclement; on pasturaren les vaques, els bous i les ovelles.

Existeix encara, per bé que hagi passat a persones estranyes, la nostra pagesa antiga casa pairal. Resta encara en peu una porta de l'edificació primitiva, que data de la divuitena centúria i, potser, fins i tot, de més lluny. Hi havia, segons sembla, un gran hort ben arredossat de la fredura dels vents del septentrió, els vestigis del qual emergeixen lamentablement: alguns arbres que s'estan morint de vells, un rengle de pereres, un grup de salzes, un saüquer...

És hora foscant.

Tot es daura pàl·lidament a l'entorn.

Un esbart d'ànecs ix d'un rec diamantí; dos porcells furguen en un clot fan-gós; passa una vaca rossa precedida d'una noieta bruna que porta un cantiret de llauna a la mà.

Jo contemplo, però, amb una insistent encuriosida melangia, des de la porta de l'església el vell cementiri abandonat, eneriçat d'escardots i de malves.

Allí, sota terra, jeuen els meus humils morts, la pols de l'argila amb què sóc estat pastat, la meva més íntima i més directa ancestral matèria..

Una emoció pregoníssima em fa restar clavat allí una llarga estona.

Les ombres van espesseint-se, van espesseint-se.

Camino lentament, amb mil pensaments contradictoris al cap, amb mil sentiments contradictoris al cor, per la soledat, pel silenci, pel misteri del camp.

Sense adonar-me'n, he sortit del camí afressat i m'endinso a través els blatars segats, rostoll endins, rostoll endins...

EL «REVEILLON» ESLAU

A la pensió o dispesa on jo estava—rue Tréodore de Banville tocant a l'avenue Wagram—la nit del 31 de desembre de l'any 1918 s'hi celebrava l'acostumat «reveillon».

La pensió era integrada per un conjunt curiós cosmopolita:

Oficials de l'exèrcit nord-americà, marins anglesos, dames de la Creu Roja, mecanògrafes d'ambaixada, secretaris de legació, intèrprets, periodistes...

Feia quatre o cinc dies que havien arribat a la nostra pensió dues noies russes escàpoles de llur país.

L'una d'elles, baixeta i rodanxona, tenia uns cabells molt negres i enlluents. Duia un vestit de vellut blau fosc que feia ressaltar la blancor del seu coll i dels seus braços. Tenia els ulls verds, el nas menut d'aletes sensuais, els pòmuls una mica mogoloïdes i una boca molsuda de carmí.

La seva companya era d'una talla més alta, de unes proporcions més harmòniques, d'un perfil més pur. Rossa de cabells—que duia tallats a la Ninon—,

arquejades les celles artificialment i un xic arborada de color. Tenia unes mans magnífiques de marbre.

Al cap d'una setmana escassa d'estar a la nostra pensió les dues russes, van desaparèixer misteriosament.

La nit del 31 de desembre, la nit del «reveillon» que evoquem, es trobaven, però, encara entre nosaltres.

No oblidaré mai les cançons populars—els «korobeiniki»—que elles varen cantar; no oblidaré mai el ball de camperols—el «kosatchok»—que elles varen dansar aquella nit.

No oblidaré mai—a hores d'ara i tot sembla com si se m'oprimís el cor—aquell vals que va cantar, amb els ulls mig aclucats de passió fatigada, l'admirable Renetchka, d'una dolcesa terriblement corrosiva, l'«Ousnoutie oumerez-tie», que vol dir, traduït a la nostra parla: «Somniar i morir»!...

EL RETORN DELS BOUERS

Llisquen per l'aigua color de sulfat de coure les barques dels bouers de retorn.

Pel sorral, els varadors van i vénen portant els pals enseuats.

Una noia fita des d'un portal, la silueta del seu festejador que perxa, dret a la proa, recolzat en una llarga vara.

Les barques es van arrenglant tot al llarg de la platja.

Passen, formant un fris, set o vuit pescadors amb les rotllanes de vímets plenes de peix reintellador.

Es respira una bravada d'alga i marisc.

Percebem els crits de la subhasta.

Per la banda de ponent, emergint d'un tou espès d'humitat, es va mostrant, llisa i rodona, la galta ataronjada de la lluna.

PREHISTÒRIA I PROTOHISTÒRIA

EL mot prehistòria, encara que sembli vulgui significar els temps anteriors a l'Història, s'usa per denominar la primera part d'aquesta, per l'estudi de la qual no disposem de texts escrits i ens hem de valdre exclusivament dels restes deixats pels homes que van desenrotllar aquelles primitives civilitzacions i que es troben en l'interior de coves i enterrats en el sòl a l'aire lliure.

Aquests restes són lo suficientment abundants per poder, no solament afirmar l'existència d'una antiquíssima civilització en la que no es coneixia l'escriptura, sinó que permeten subdividir-la en molts períodes que tenen cada un d'ells les seves característiques pròpies.

Els principals d'aquests períodes són el *paleolític* o edat de la pedra tallada, en la que no sols s'ignorava l'ús dels metalls, sinó també el de la ceràmica. L'home paleolític era nòmada i vivia de la caça i la ramaderia. A Catalunya ha deixat bastants restes que noves exploracions vindran segurament a aug-

mentar. En la segona part del paleolític (l'anomenat *paleolític superior*) l'home comença a conrear l'art, grava i esculpeix figures d'animal en objectes de pedra i os i sobretot inicia l'*art rupestre* o sigui les grans composicions pictòriques en la roca, ja a l'aire lliure ja en les parets de coves més o menys fondes. Aquestes pintures són altament útils per conèixer molts costums dels homes prehistòrics. Hi han representades escenes de caça, de dansa, de lluita, es pot esbrinar quines eren les seves armes, els seus vestits, els animals que els hi servien d'aliment. A Catalunya en tenim interessants mostres.

Les pintures rupestres perduren durant tota l'època següent o *neolítica*, caracteritzada per polimentar els objectes de pedra i per començar la fabricació de la ceràmica, tota feta a mà, doncs s'ignorava l'ús del torn, així com el dels metalls. L'home neolític es dedica ja a l'agricultura i és per lo tant sedentari.

El primer dels metalls que va ésser conegut fou l'or, però tingué sempre poca importància per la seva escasesa. El seguí el coure, que caracteritza la primera època de l'edat dels metalls o *eneolític*. A l'eneolític encara s'usen molts objectes de pedra que arriben llavors al seu major perfeccionament, havent-hi puntes de sageta de pedra meravellosament tallades i destrals també de pedra meravellosament polimentades.

A l'ús del coure seguí el del bronze, aleació de coure i estany, i molt més modernament el del ferro.

La segona part de l'edat del ferro és l'anomenada època ibèrica, per habitar aleshores Catalunya el poble dels Ibers. La civilització ibèrica és ja molt adelantada i té molts elements presos de la civilització grega.

Les troballes prehistòriques ens demostren que els homes primitius tenien idees de l'existència d'una vida ultraterrena. Ens ho prova el fet de que des de la primera part del paleolític enterraven curosament els seus morts i posaven al seu costat útils i armes i més tard aliments continguts en vasos ceràmics.

Quants anys fa que l'home es trobava a l'època prehistòrica? Pels temps més antics no tenim una cronologia segura; la data més antiga que tenim certa per la prehistòria de Catalunya és el final de l'eneolític i començos de l'edat del bronze, que fou a l'any 2.500 abans de J. C. aproximadament. Aquesta data s'obté a través d'una sèrie de paral·lelismes que relacionen l'occident d'Europa amb Egipte i Asia Menor, que ja es trobaven en època històrica i tenien escrits datats.

Un procediment per aclarir moltes coses de la prehistòria que quedarien fosques, és estudiar els pobles salvatges actuals que viuen en plena època prehistòrica, és a dir, que ignoren l'escriptura i l'ús dels metalls. Aquests estudis, que constitueixen una de les branques de la ciència anomenada *Etnografia*, són un poderós auxili de la Prehistòria. Altre element que s'ha de tenir en compte, és l'estudi dels restes de l'home mateix o sigui els seus ossos, doncs l'home primitiu era molt diferent de l'actual, especialment l'home del paleolític inferior té per distintius un crani molt aplanat, uns enormes arcs superciliars, etc., que recorden el crani d'un simi superior.

A Catalunya hi ha un organisme dedicat a l'estudi de la prehistòria : és el Servei d'Investigacions arqueològiques de la Diputació de Barcelona, que té el seu domicili en el mateix Palau de la Diputació. Els excursionistes, si senten algun interès pel més primitiu passat de Catalunya, mai deixaran de comunicar als organismes d'aquesta classe les troballes que facin casualment, que de vegades poden tenir un gran valor científic. Qui vulgui adquirir alguns coneixements de Prehistòria té excel·lents resums escrits en català. Tals són la *Prehistòria Catalana*, del Dr. Bosch-Gimpera, publicada a l'*Enciclopèdia Catalana*, i la *Prehistòria de la Península Ibèrica*, per Lluís Pericot, publicada a la *Col·lecció Minerva*.

JOSEP DE C. SERRA I RÁFOLS

LA PERSONALITAT ARTISTICA D'EN JOAN LLAVERÍAS

EL propòsit que ja fa temps acariciàvem de donar a conèixer en curtes intervius la manera d'ésser d'alguns artistes vilanovins, ha pres peu començant per en Llaverías. Nosaltres diríem que de sempre una simpatia d'admiració ens havia unit amb ell. D'infants, les seves obres tenien per nosaltres l'encís de la franquesa i facilitat d'expressió. Dibuixant per excel·lència en el *Patufet* i en el *Cu-Cut*, hem anat seguint, setmana darrera setmana, no la seva evolució personal, cosa sempre falsa en el fons, sinó la creació totalitzada de l'obra de la seva vida.

Heu's aquí, doncs, un motiu de coneixença per mitjà del qual no s'ens farà gens difícil fer la seva presentació d'artista, primer com a pintor i després com a dibuixant. Diu una dita que si voleu conèixer un home heu de mirar les seves obres; però nosaltres, no tenint-ne prou amb això, hem deixat el suposar per l'exacte i hem anat a veure el nostre home al seu pis del carrer de Corts, a quatre passes de l'Universitat, cosa que ens ha donat per resultat corregir certs punts dubtosos i aixamplar nostres coneixements sobre ell.

En Llaverías marxà de nostra vila als quinze anys. «El noi volia ésser pintor», diu ell mateix amb un to que fa recordar els primers temps d'inexperiència, de lluita aferrissada contra l'ambient clos al seu voltant com una muralla invulnerable de decepcions. Treballà molt. També viatjà, i en els viatges a l'estranger omplí els seus ulls de sensacions noves i diferents. Quina impressió devia sentir al comparar la nostra platja de ponent trista i solitària, trencada per roques minses i sense els udols de llegenda, amb les alterositats marejadores i fondàries inexplicables de la Costa Brava o les platges de sensual aristocràcia de la *Côte d'Azur*!

Tota l'existència pictòrica d'en Llaverías és desenrotllada vora del mar. L'atracció moral que dit element produeix sempre, fatilleria incomprensible de les ones o de les fantàstiques sirenes, ha gravitat a tot hora sobre d'ell amb

una força tan gran, que ha creat son istil de pintor, com a marinista únic en l'aquarel·la.

En parlar i fer, per tant, la crítica d'en Llaverías com a pintor, no podem fer altra cosa que repetir el que s'ha dit mil vegades. Ses obres són d'una claretat i transparència enlluernadores; les aigües fondes i fosques, adés planes, adés ferotges, interpretades per son criteri sensibilíssim, prenen irisacions de cristall amb reflexes admirables per la gallardia de tècnica que palesen; les roques, de natural inanimades, prenen en sa paleta tota l'humitat vivificant de l'ambient, humitat que ompla l'aire d'un titil·leig que dóna existència de vida als pins i a tots els éssers que vora del mar conviuen.

El resum de la tècnica pictòrica de l'il·lustre vilanoví podriem fer-lo dient que és un entusiasme sens fi pel mar, que és una admiració continua d'aquesta immensa massa d'aigua a tothora bella i diferent, tantost acariciant, tantost lluitadora. «Pengeu una aquarel·la d'en Llaverías al vostre quarto — s'ha dit — i us fareu l'efecte de que heu obert una finestra sobre el Mediterrani».

Es podrà negar, doncs, explicat el cas, la certesa de l'influència que sobre un home exerceix el sentimentalisme de la terra màtria, en la que ha passat els primers anys i hi ha fet el desenrotllo primari de la seva intel·ligència? En Llaverías mateix ens ho explica en no moltes paraules: «Quan infant, misteris de la vida! sols en el mar veia les meves il·lusions d'artista en embrió. Els voltants de Vilanova són per mi gairebé desconeguts. Llavors, quan amb la llibreta sota el braç i un llapis a la butxaca cercava un tema, aquest indefectiblement no podia menys de trobar-se o bé en la platja o bé en les roques de Sant Cristòfor i Sant Gervasi. Les masies, els boscos, els camins fondos que allí abunden de sòl rocós i relliscant, eren per mi notes sense valor i eixarreïdes en excés. Potser ho feia la naturalesa del terme vilanoví, pobre de variacions violentes de línia i color. Fos el que fos, solament davant del mar treballava a gust complet».

Sols Montserrat i Camprodon pogueren atraure a ses frondositats la mirada interrogant d'en Llaverías; fora d'aquí, res més. L'interior de la terra no ha estat fet per l'esperit essencialment lliure i sempre anhelant del nostre mestre. «Còm ha sabut—escrivia el doctor Schulce—, còm ha sabut, en Joan Llaverías, sorprendre l'esplendor de vida i de força que la llum dóna a les roques, a les herbes, als arbres retorçats per les ventades africanes! Còm ha sabut fer parlar el misteri de les cales fragants, el miralleig dels reflexes que dupliquen els promontoris, exagerant-ne l'eminència adusta, la multiplicitat canviant dels colors de les ones que volen competir amb l'iris en varietat i bellesa!»

* * *

Quina cosa l'Art! Aquest home que a l'ésser davant de l'inesgotabilitat meravellosa de la natura recull les fondàries excelses de l'horitzó i les llunyanies tremoloses de l'espai en un paper, al deixar el pinzell per la ploma i l'aigua per la tinta xina, multiplica tot lo petit i dóna a la ratlla trencadissa la virior d'una

Il·lustració
de la
poesia
«L'Asceta»,
de Clovis
Eimeric.

Il·lustració
d'un xisto
d'«En
Patufet».

pinzellada. Els seus dibuixos, qui no els ha vist? Començant pel *Cu-Cut* i passant al *Patufet*, quina sèrie d'obres mestres han desfilat i desfilen davant dels nostres ulls!

Nosaltres recordarem sempre la simpatia que ja d'infants ens produïen les seves obres, tan harmòniques i d'un equilibri tan just entre la psicologia del tema i la seva expressió. En elles no hi busqueu pas les ampulositats de calderilla i les situacions d'efecte, ara bastant de moda; cada ratlla hi és sense rubor, cap n'hi sobra i cap n'hi falta; al tractar un xisto, les línies s'aclareixen per donar importància a la prosa; a l'il·lustrar un tema discret, es multipliquen, i a l'esceñificar una història o novel·la de caire amarg, es fan cruentes i fiblants, l'efecte del negre és brunzent i el clar llampegueja amb esclats de passió.

Si ens preguntessin quina ha estat l'agrupació de models que ha donat a en Llaverías major renom, no vacil·lariem gens en contestar que és la dels animals. Al voltant d'aquests éssers humils és on es desplega en tot el vol l'imaginació observadora de l'artista vilanoví. Oh! els animalons de gràcils moviments, de pell avellutada o plomes brillants, com flueixen al paper llis! Totes les disposicions d'ells hi xiuxiuegen, amb un ressó de burla i serietat tan ben mesclada, que ens fa l'efecte d'una protesta pel despreci que d'ells comunment fem. El conill, miner de bona fe, amb una orella dreta i l'altra penjim-penjam (s'hi heu fixat, lector, algun cop, en aquest detall formidablement humorístic?); la perdiu, innocent màrtir del pecat de la gola, amb el seu caminar de *corre que te cagas*, com deia el prosista; l'ànec inflat assedegat com una esponja, caminant grotescament, aquí caic allà m'aixeco; les gallines, fecundes i porugues com una damisel·la romàntica, amb el gall al davant, sultanesc i vanitós, satisfet perquè totes li ponen; l'elefant reposat... en fi, perquè anar-los citant si tots, absolutament tots, són tractats pel mestre amb igual desvergonyiment artístic?

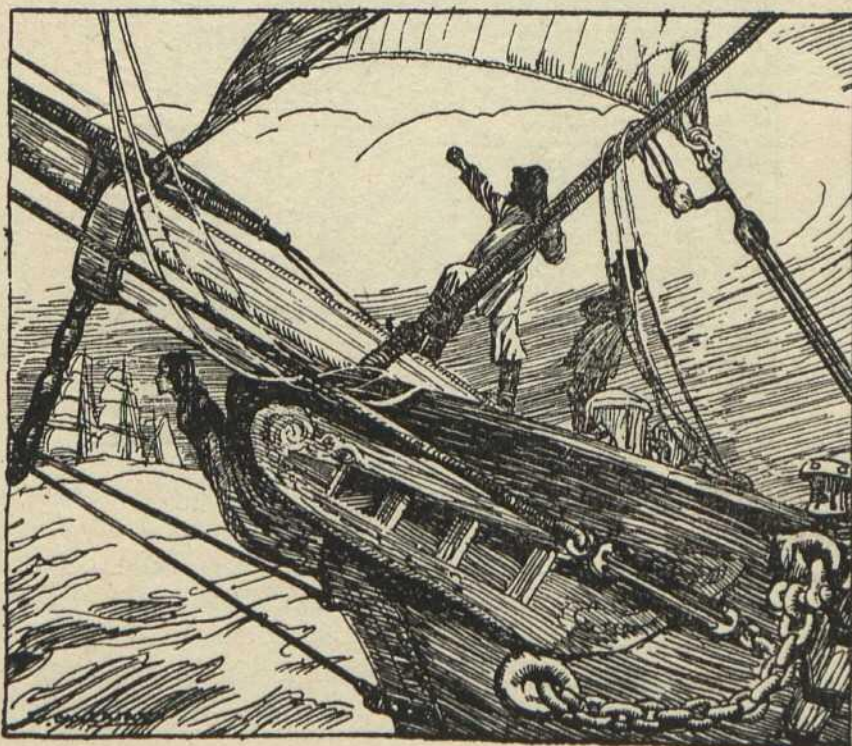
Escolteu el que ens diu ell mateix :

«De bon principi recordo que ja copiava bèsties. I com que a casa no teníem cap Història Natural, havia d'emprar la d'uns amics que em deixaven una edició monumental, els volums de la qual amb prou pena podia tragar d'un a un. Aleshores, vinga omplir llibretes i buidar capses de tints i conjuminar àlbums de bèsties que em formava jo mateix, per avorrir-los al cap de pocs mesos, i tornar a tragar volums i a començar àlbums nous amb tints més virolats i amb el gros progrés d'un intent d'ordenació, situant primer els micos, després els carnicers. Oh, els tigres, les panteres!... Dels ocells em plaïen més els que tenien més llargues les cames, la cua i el bec».

La molt lloable particularitat d'en Llaverías al tractar les bèsties, és la de que no els hi treu res de son natural. Si comparem les seves creacions amb moltes d'estrangeres, àdhuc amb algunes d'aquí (i no citem noms), podrem observar aquesta formosa qualitat d'homenatge a la terra; tota la senzillesa de nostres bestioles domèstiques o no domèstiques, és plasmada per ses mans en istilitzacions naturalíssimes. Aquest estil de creació que caracteritza al nostre mestre, és el que fa que sos originals no caiguin mai dintre el laberint desorien-

Il·lustració
d'un xisto
d'«En Patufet».

Il·lustració
d'una
novel·la.

tador de la caricatura grollera o de la còpia matemàtica del model, dos extrems en els que, desgraciadament, cauen els dibuixants.

L'interpretació justa d'aquest gènere hem de reconèixer, però, que no és fàcil; donar a les fisonomies úniques d'aquests éssers de tanta pobresa psicològica, traços d'expressió humana, com és el volguer-los fer riure o entristir, és més complicat del que sembla a primer cop de vista. Per això és que diem i fem notar l'especial traça que té en Llaverías de fer *parlar* els animals, amb una facilitat de ploma envejable, i això sense treure'ls-hi ni posar-els-hi res al que naturalment porten dintre o fora d'ells.

No és solament aquest gènere de dibuix el que domina el nostre mestre amb ses prodigioses facultats; també el paisatge és resolt per ell de faisó molt seva i inconfusible. Les nostres muntanyes amb els pins retorçats i les nostres cases camperoles aliniades tortuosament escalant la muntanya o estenent-se pel pla, demostren els innombrables estudis que d'aquests temes ha fet, estudis que harmonitzen tot ço que apareix en els seus dibuixos, tant sigui en les composicions de figura humana, de les bèsties o simplement d'una al·legoria qualsevol.

RICARD VIVES

EXCURSIÓ INSTRUCTIVA

D'ACORD amb el programa projectat per la Junta de l'Associació, el dia 20 del passat març, en el tren que surt d'aquesta vila a les set de la tarda, vàrem emprendre el viatge a Barcelona seixanta tres socis, per a visitar l'Observatori Fabra i els importants tallers d'*El Día Gráfico* i *La Noche*.

A dos quarts de nou arribàrem al baixador del carrer de Clarís, on fòrem rebuts pel senyor Secretari de nostra Escola Industrial, l'il·lustrat enginyer En Manuel Tous, i la Junta del Centre Excursionista de Gràcia, que pocs dies abans foren nostres hostes, i a qui la Junta de l'Associació va honrar-se en acompanyar-los durant la seva estada a la nostra vila.

Després de canviar les encaixades de costum, vàrem baixar a l'immediata estació del Metropolità, per a dirigir-nos al local social de l'esmentat Centre Excursionista, on ens ensenyaren una modesta però important biblioteca i un sens fi de records de les seves innumbrables excursions.

En el mateix local varen juntar-se a nosaltres varis socis del mateix Centre, junt amb algunes senyoretes, i tot seguit anàrem a la Plaça de Lesseps, de Gràcia (lloc de reunió), on pujàrem al tranvia que va conduir-nos a l'Avinguda del Tibidabo, per a canviar amb un altre de l'empresa de la muntanya i d'aquest al Funicular, del qual baixàrem a uns cent metres de l'Observatori.

Una vegada feta la presentació pel Secretari de l'Escola, senyor Tous, i la Junta, va rebre'ns amablement el Catedràtic de l'Universitat de Barcelona i Sots-director de l'Observatori, senyor Polit, qui va donar-nos detallada explicació de tots els aparells i observacions que es verifiquen.

Va ésser molt interessant l'explicació del senyor Polit descrivint el funcionament dels aparells de medicació del pas de les estrelles i de registre dels fenòmens sísmics, especialment del primer, que serveix, en combinació amb el meridià, per a donar l'hora exacta.

Es interessant, també, el telescopi, que combinat amb un aparell de rellotgeria va girant seguint la ruta de qualsevulla estrella. No poguèrem els excursionistes veure funcionar l'aparell, per estar el cel completament cobert.

Donades les més expressives mercés al senyor Polit, a la Direcció i al personal subaltern per les atencions rebudes, sortírem de l'Observatori per a dirigir-nos, a dos quarts d'una, als importants tallers que en el carrer de Muntaner té establerts *El Día Gráfico*.

En dits tallers fòrem rebuts per l'intel·ligent encarregat senyor Vidal, qui va començar per ensenyar-nos, en el primer pis de l'edifici, les seccions de màquines de compondre, caixes, compaginació i fotografia. Va ésser una novetat per la majoria dels excursionistes el complicat funcionament de les linotips.

Les seccions de fotografia i fotogratat són de lo més modern en aquest ram. Es curiós i molt interessant de veure com les imatges s'estampen ràpidament en els cilindres, per a ésser reproduïdes en el diari.

No menys importants són les seccions d'estereotípia, galvanoplàstia i màquines. En la primera es practica l'operació de fondre amb una aleació de plom,

antimoni i estany, després d'haver preparat acuradament les matrius, els mitjos cilindres—que pel procediment esmentat duen gravades les pàgines ja llestes—, els quals són montats en la complicadíssima màquina d'imprimir.

Al final vàrem passar a la sala de màquines, on els operaris estaven donant els últims tocs als cilindres amb les noves d'última hora per a començar seguidament el tiratge.

El funcionament de la rotativa va ésser lo més impressionant. Quedàrem admirats del majestuós i perfecte funcionament d'aquella màquina. El tiratge és de catorze mil exemplars per hora, a raó d'uns quatre per segon, sortint ja plegats i separats en grups de vint-i-cinc en vint-i-cinc exemplars, llestos per a la venda.

Per la nostra condició d'alumnes i ex-alumnes obrers, i, per tant, homes progressius i admiradors de tot lo que honra a nostre poble, felicitem a *El Día Gráfico* i els seus intel·ligents obrers, que tan bé saben secundar a l'empresa perquè a Barcelona es confeccioni un dels primers diaris il·lustrats del món.

Sortits els primers exemplars, la Direcció obsequià a tots els excursionistes amb un número de *El Día Gráfico*, i després de passar bastant temps admirant les diferents fases de l'impressió, ens acomiadàrem regraciant als senyors encarregats de donar-nos les degudes explicacions durant la visita, amb lo que va quedar acabada l'excursió.

V. V.

SECCIÓ OFICIAL

BALANÇ DE CAIXA DEL MES DE MARÇ DE 1926

Quantitat ingressada	Ptes. 800'25
» pagada	» 777'04
Diferència en més i existència en caixa el 31 de març	Ptes. 23'21
Comptes a pagar	Ptes. 6.627'55

Vilanova i Geltrú, 31 de març de 1926. — El President, *Juli Ferrer*; El Comptador, *Josep Pijuan*; El Tresorer, *Vicens Virella*.

Els justificants dels comptes dels quals fa referència el resum precedent, es troben a Secretaria a la disposició dels senyors socis.

Vilanova i Geltrú, 4 d'abril de 1926. — El President, *Juli Ferrer*; El Secretari, *Antoni Castells*.

NOTA DE LA JUNTA. — En el present estat de comptes, poden observar, els senyors socis, que el dèficit màxim de 11.610'85 pessetes dels darrers mesos de l'any passat, ha quedat reduït a 6.627'55 pessetes. La diferència que resulta entre les dugues quantitats queda justificada en la següent forma: 2.665'45 pessetes satisfetes per l'Associació, i 2.317'85 pessetes que el pagament de les quals anirà a càrrec de la Secció Esportiva, per atendre compromisos contrets per la mateixa.

PROJECTE D'EXCURSIÓ A VALÈNCIA

Per a la data que es farà pública oportunament, la Junta Directiva projecta una excursió instructiva a València, que durarà set dies, comprenent els d'anada i tornada, i es regirà per l'ordre següent :

Dia primer : Sortida de Vilanova a dos quarts de deu del matí per arribar a València entre vuit i nou de la nit.

Dia segon : Visites a l'Escola Industrial, Casa de Correus, La Llotja, Torres de Cuarte i de Serrano, El Miquelet i demés llocs notables de la ciutat.

Dia tercer : Visites als barris de pescadors del Grao i Natzaret, Port, Dressanes i Tallers de la «Unión Naval de Levante».

Dia quart : Excursió a l'històrica Sagunt, on podran visitar-se els Castells, Teatre i Circ romà, els importants embarcadors de mineral de ferro i els alts forns del Mediterrà, que són, avui, els de més capacitat d'Espanya. Probablement es dinarà a Sagunt.

Dia quint : Excursió a la renombrada fàbrica de ceràmica, de Manises. A la tarda, descans.

Dia sisè : Excursió al llac de l'Albufera i a l'horta valenciana.

Dia setè : Al matí, sortida de València per arribar entre cinc i sis de la tarda a Vilanova.

Pressupost : De noranta a cent pessetes. (Viatges amb bitllet col·lectiu i hotels de segona).

NOTICIARI

NOMENAMENT

Ha estat nomenat Secretari d'aquesta Redacció el nostre benvolgut amic i company, el Pèrit industrial, En Pere Mestres i Albet.

CONCERT BENEFIC

Per a darrers del mes de maig vinent la Junta té en projecte la celebració d'un concert a benefici del Patronat de Pobres d'aquesta vila, per a lo qual s'han ofert desinteressadament els reputats artistes, nostre compatrici En Josep Recasens, violinista, i la seva senyora esposa, la pianista Na Rosa Zapico de Recasens.

CONFERENCIES A L'ATENEU

De la tanda de conferències que, amb el títol general d'«Història de l'Art», ha organitzat la Junta Directiva de l'Ateneu, publiquem en el present número el resum de la primera, donada el dia 18 de març, la qual, com digüerem en el BUTLLETÍ passat, fou a càrrec del senyor En Josep de C. Serra i Ráfols, del Servei d'Investigacions arqueològiques i de Catalogació de Monuments de la Diputació Provincial de Barcelona, a qui regraciem la seva amabilitat per ha-

ver-nos tramés, accedint als nostres precs, el treball que, amb el mateix títol del tema de la conferència, avalora el text del número present.

La segona conferència va celebrar-se el dia 8 del mes en curs, dissertant sobre *Art romà* el senyor En Fèlix Durán i Cañameras, advocat i ex-auxiliar de la càtedra d'Història de la Universitat de Barcelona.

NOVA REVISTA

Ha sortit el primer número de la revista catalana de ciència i tecnologia, titulada *Ciència*, de la que, entre altres, en són redactors els senyors En Rafel Campalans i Puig i En Josep Serrat i Bonastre, coneguts dels nostres consocis per haver honorat la tribuna d'aquesta Associació.

El número amb el qual inaugura la seva tasca, conté el següent sumari: *Pòrtic*; *Les grans pressions i el rendiment de la màquina de vapor*, Josep Serrat i Bonastre; *Del vulgarisme al tecnicisme*, Josep Estadella; *Valorització dels tipus zoològics catalans*, Ignasi de Sagarra; *Adobs sintètics*, Alfons M.ª Gallardo; *Els cometes de l'any 1925*, Josep Comas i Solá; *Extractes i traduccions: La composició química de la terra*, Henry S. Washington; *Els moderns progressos de la cinematografia en colors*, A. Seyewets; *Revista de revistes: Treballs de societats científiques. Bibliografia. Notícies. Comentaris*.

Agraïm la salutació i desitgem a la nova publicació pròspera i llarga vida.

COOPERATISTES A VILANOVA

El dia 28 del mes de març passat, vingueren a la nostra vila els grups culturals de diferents cooperatives de Barcelona, Tarragona i Mataró, formant un conjunt de trescents excursionistes. Visitaren tot lo més notable de Vilanova, seguint acompanyats per representacions de les cooperatives vilanovines, de l'Ateneu i de la nostra entitat.

En desitjar que la seva estada entre nosaltres els hi hagi estat ben agradosa, els felicitem per la tasca cultural empresa, la que, seguint-la amb perseverància, ajudarà a afermar amb base sòlida i durable les realitats que els cooperatius persegueixen.

DEL NOSTRE ESTADI

Per a major comoditat del servei i del públic que ens honora, han estat comprades per al kiosk del Camp d'Esports, dugues senzilles i elegants columnetes de canó d'alpaca, amb un formós remat per a florero.

Una vegada instal·lades serviran directament l'aigua del magnífic dipòsit del camp.

SOCI HONORARI

Corresponent a les proves donades de la simpatia, palesada desinteressadament en mantres ocasions, amb que veu la nostra obra, la Junta Directiva ha nomenat Soci Honorari de la nostra Associació a la Gerència de Fàbriques de L. Mata i Pons.

Fàbrica de serrar
de

Salvador Ventosa

Padua, 39 i 41 : VILANOVA I GELTRÚ

Dipòsit de fustes

Embalatges de totes classes

Serradures a 2'50 pessetes el sac

Es porten a domicili

AGENCIA, GARAGE Y TALLERES
LANCIA, S. A.

Automóviles

Camiones

Piezas de recambio

Stock oficial { Cámaras
PIRELLI { Cubiertas
Macizos

Rambla Cataluña, 123 : Tel. 1814-G

BARCELONA

RAMON PLANAS

Representant exclusiu de la Casa

SANROMÀ

BICICLETES - MOTOCICLETES

Llurs accessoris i reparacions

MAQUINES DE COSIR

Vendes a terminis i al comptat

Reparacions mecàniques de totes classes

Lubrificants de totes menes

Fabricació de la sòlida i elegant bicicleta marca «PLANAS»

DESPATX I TALLERS : CERVANTES, 5 i 7. - VILANOVA I GELTRÚ

Banco Vitalicio de España

Compañía Anónima de Seguros

Fundada en 1880

Seguros sobre la vida y rentas vitalicias en todas sus combinaciones.

Seguros de transportes marítimos, terrestres y de valores.

Total pagado a los asegurados por la Compañía desde su fundación :
124.403,394'40 pesetas.

Representante en esta villa :

ANTONIO ESCOFET

Rambla Principal, 106, piso

Confiteria i Pastisseria de

Joaquim Serras

Casa acreditada en tota mena de Dolços i Pastes. - Vins generosos. - Xampany de les millors marques.

ESPECIALITAT EN ELS
ENCÀRRECS

Servei a domicili.

Rambla Principal, 91 : Tel. 1610

VILANOVA I GELTRÚ

LLEIXIU

"LA RENTADORA"

DIPÓSIT :

BUNDÓ BERTRÁN

VILANOVA I GELTRÚ

ES REGALA UN OBJECTE PER BOTELLA